Oikeustapauskokoelma

JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
MACIEJ SZPUNAR
21 päivänä heinäkuuta 2016[1]

Asia C-156/15

Private Equity Insurance Group SIA
vastaan
Swedbank AS

(Ennakkoratkaisupyyntö – Augstākā tiesa (ylin tuomioistuin, Latvia))

Jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentäminen — Rahoitusmarkkinoiden yhdentyminen — Rahoitusvakuusjärjestelyt — Direktiivi 2002/47/EY — Soveltamisala — Rahoitusvakuusjärjestelyn ja asiaankuuluvien rahoitusvelvoitteiden käsitteet — 2 artiklan 1 kohdan a ja f alakohta — Rahoitusvakuuden antaminen — Rahoitusvakuuden omistuksen tai hallinnan käsitteet — 2 artiklan 2 kohta — Erinäisten maksukyvyttömyyssäännösten soveltamatta jättäminen — 4 ja 8 artikla — Pankin panttioikeuteen perustuvaa rahoitusvakuutta koskevan sopimusehdon sisältävä tilinavaussopimus

Johdanto

1. Käsiteltävä ennakkoratkaisupyyntö antaa unionin tuomioistuimelle tilaisuuden ottaa ensimmäistä kertaa kantaa rahoitusvakuusjärjestelyihin sovellettavaan yhdenmukaistettuun säännöstöön, josta on säädetty direktiivissä 2002/47/EY.[2]

2. Raha- tai arvopaperivakuuksien muodossa annettavat rahoitusvakuudet lisäävät rahoitusmarkkinoiden vakautta, sillä ne vähentävät liiketoimiin liittyviä riskejä. Direktiivi 2002/47 onkin tärkeä rahoitusmarkkinoiden yhtenäistämisen väline: sillä yksinkertaistetaan rahoitusvakuusjärjestelyistä sopimista, vähennetään järjestelyihin liittyviä muodollisuuksia ja suojataan niitä erinäisiltä jäsenvaltioiden maksukyvyttömyyslainsäädännön säännöksiltä.[3]

3. Käsiteltävässä riita-asiassa on riitautettu sellaisen sopimusehdon pätevyys, jossa määrätään pankin panttioikeudesta käyttötilille talletettuihin varoihin, ja tässä yhteydessä unionin tuomioistuin saa tilaisuuden täsmentää direktiivin 2002/47 soveltamisalaa sekä tarkastella yleisemmin kyseisellä direktiivillä luotua tasapainoa markkinoiden tehokkuuteen liittyvien näkökohtien sekä järjestelyn osapuolten ja sivullisten turvallisuuteen liittyvien näkökohtien välillä.

1 — Alkuperäinen kieli: ranska.

2 — Rahoitusvakuusjärjestelyistä 6.6.2002 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EYVL 2002, L 168, s. 43).

3 — Ks. direktiivin 2002/47 johdanto-osan 7 ja 9–12 perustelukappale.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

4. Direktiivin 2002/47[4] 1 artiklan otsikko on ”Aihe ja soveltamisala”, ja sen 4 ja 5 kohdassa säädetään seuraavaa:

”4.

a) Annettavan rahoitusvakuuden on muodostuttava rahasta tai rahoitusvälineistä.– –

5. Tätä direktiiviä sovelletaan rahoitusvakuuteen sitten, kun se on annettu ja tämä voidaan todentaa kirjallisesti.

Rahoitusvakuuden antamisesta esitettävästä todisteesta on voitava tunnistaa, mitä rahoitusvakuutta todiste koskee. Tätä varten riittävä todiste on, että arvo-osuusvakuus on hyvitetty asiaan kuuluvalle tilille tai se muodostaa hyvityserän vakuustilillä ja että rahavakuus on hyvitetty nimetylle tilille tai se muodostaa hyvityserän nimetyllä tilillä. – –”

5. Direktiivin 2 artiklassa, jonka otsikko on ”Määritelmät”, säädetään seuraavaa:

”1. Tässä direktiivissä tarkoitetaan:

a) ’rahoitusvakuusjärjestelyllä’ omistusoikeuden siirtävää rahoitusvakuusjärjestelyä tai panttioikeuteen perustuvaa rahoitusvakuusjärjestelyä riippumatta siitä, koskevatko näitä pääsopimus tai yleiset sopimusehdot;

– –

c) ’panttioikeuteen perustuvalla rahoitusvakuusjärjestelyllä’ järjestelyä, jossa vakuuden antaja antaa rahoitusvakuuden pantin muodossa vakuuden saajalle tai tämän hyväksi ja jossa rahoitusvakuuden täysi omistusoikeus säilyy vakuuden antajalla, kun vakuusoikeus perustetaan;

d) ’rahalla’ minkä tahansa valuutan määräiselle tilille maksettua rahaa tai vastaavanlaisia rahasaatavia, kuten rahamarkkinatalletuksia;

– –

f) ’asiaankuuluvilla rahoitusvelvoitteilla’ velvoitteita, joiden vakuutena on rahoitusvakuusjärjestely ja jotka edellyttävät rahasuoritusta ja/tai rahoitusvälineen toimittamista;

– –

4 — Pääasian tosiseikkojen tapahtuma-aikaan sovellettiin direktiivin 2002/47 säännöksiä sellaisina kuin ne olivat ennen kuin niitä muutettiin selvityksen lopullisuudesta maksujärjestelmissä ja arvopaperien selvitysjärjestelmissä annetun direktiivin 98/26/EY ja rahoitusvakuusjärjestelyistä annetun direktiivin 2002/47/EY muuttamisesta linkitettyjen järjestelmien sekä lainasaamisten osalta 6.5.2009 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 2009/44/EY (EUVL 2009, L 146, s. 37).

2. Tässä direktiivissä olevat viittaukset ’annettuun’ rahoitusvakuuteen tai rahoitusvakuuden ’antamiseen’ viittaavat rahoitusvakuuden toimittamiseen, siirtämiseen, pitämiseen, rekisteröimiseen tai muuten sen osoittamiseen, että rahoitusvakuus on vakuuden saajan tai vakuuden saajan puolesta toimivan henkilön omistuksessa tai hallinnassa. Vakuuden antajan oikeus rahoitusvakuuden korvaamiseen toisella tai rahoitusvakuuden ylijäämän takaisin ottamiseen ei vaikuta siihen, että rahoitusvakuus on annettu vakuuden saajalle tässä direktiivissä mainitun mukaisesti.”

6. Direktiivin 2002/47 4 artiklassa, jonka otsikko on ”Rahoitusvakuusjärjestelyjen täytäntöönpano”, säädetään seuraavaa:

”1. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että täytäntöönpanoon oikeuttavan tapahtuman toteutuessa vakuuden saajan on voitava realisoida seuraavin tavoin kaikki panttioikeuteen perustuvassa rahoitusvakuusjärjestelyssä ja sen ehtojen mukaisesti annetut rahoitusvakuudet:

– –

b) raha kuittaamalla määrä asiaankuuluvia rahoitusvelvoitteita vastaan tai käyttämällä se niiden suorittamiseen.

– –

4. Edellä 1 kohdassa tarkoitetut rahoitusvakuuden realisoimistavat eivät, ellei panttioikeuteen perustuvassa rahoitusvakuusjärjestelyssä sovituista ehdoista muuta johdu, edellytä, että:

a) realisointiaikomuksesta on etukäteen ilmoitettu;

b) tuomioistuin, viranomainen tai muu henkilö hyväksyy realisointiehdot;

c) realisointi tapahtuu julkisella huutokaupalla tai muulla säädetyllä tavalla; tai

d) mikään lisäaika on kulunut.

5. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että rahoitusvakuusjärjestely voi tulla voimaan ehtojensa mukaisesti vakuuden antajaa tai vakuuden saajaa koskevan likvidaatiomenettelyn tai koskevien tervehdyttämistoimenpiteiden aloittamisesta tai jatkamisesta riippumatta.

– –”

7. Direktiivin 2002/47 8 artiklassa rajoitetaan erinäisten jäsenvaltioiden kansalliseen lainsäädäntöön sisältyvien maksukyvyttömyyssäännösten soveltamista. [5]

Latvian oikeus

8. Direktiivi 2002/47 on saatettu Latvian lainsäädännön osaksi rahoitusvakuuslailla (Finanšu nodrošinājuma likums).

5 — En lainaa kyseistä artiklaa kokonaan – kuten en lainaa myöskään 1 artiklan 2 kohdan e alakohtaa enkä 3 artiklaa – sillä kyseiset säännökset eivät ole suoraan merkityksellisiä ennakkoratkaisukysymyksiin ehdottamani ratkaisun kannalta, vaikka ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin nämä säännökset mainitseekin.

Pääasia

9. Izdevniecība Stilus SIA, jonka laillinen seuraaja on Private Equity Insurance Group SIA, teki Swedbank AS:n kanssa tilinavaussopimuksen 14.4.2007.

10. Sopimuksen sopimusehdon 3.9 sanamuoto oli seuraava:

”Tilillä olevat asiakkaan nykyiset ja tulevat varat annetaan pankille panttioikeuteen perustuvaksi rahoitusvakuudeksi, ja ne kattavat kaikki pankin saatavat. Jos asiakas ei toimita maksujen suorittamiseen tililtä tarvittavia varoja sekä jos pankille missä tahansa olosuhteissa tämän sopimuksen tai pankin kanssa tehtyjen muiden sopimusten nojalla tai jonkin muun oikeudellisen perusteen nojalla syntyy saatavia asiakkaalta, pankilla on oikeus täyttää saatavansa panemalla panttioikeuteen perustuva rahoitusvakuus täytäntöön eli veloittaa (siirtää) maksettavana oleva määrä tililtä ilmoittamatta asiasta asiakkaalle etukäteen. – –”

11. Izdevniecība Stilus julistettiin maksukyvyttömäksi 25.10.2010. Sen jälkeen pesänhoitaja teki uuden tilinavaussopimuksen, jossa oli sama panttioikeuteen perustuvaa rahoitusvakuutta koskeva sopimusehto.

12. Swedbank veloitti 8.6.2011 Izdevniecība Stilusin tililtä 192,30 latia (noin 274 euroa) tilinhoitomaksuna ajalta, joka päättyi maksukyvyttömäksi julistamiseen.

13. Pääasian kantaja, jota pesänhoitaja edustaa, nosti kanteen Swedbankia vastaan saadakseen kyseisen määrän perittyä takaisin ja perusteli vaatimustaan kansallisen oikeuden periaatteilla, joilla taataan velkojien tasavertainen asema maksukyvyttömyysmenettelyssä ja kielletään yksittäistä velkojaa toteuttamasta toimia, joista aiheutuu vahinkoa muille velkojille.

14. Latvian alimman oikeusasteen tuomioistuin ja muutoksenhakutuomioistuin hylkäsivät kanteen niiden kansalliseen oikeuteen kuuluvien säännösten perusteella, joilla direktiivin 2002/47 8 artikla on saatettu kansallisen lainsäädännön osaksi ja joilla estetään maksukyvyttömyyslainsäädännön soveltaminen rahoitusvakuusjärjestelyihin.

15. Augstākā tiesassa (ylin tuomioistuin, Latvia) käytävässä kassaatiomenettelyssä on herännyt epäilys kyseisten kansallisen oikeuden säännösten ulottuvuudesta sekä siitä, ovatko ne Latvian perustuslaissa vahvistetun yhdenvertaisuusperiaatteen mukaisia. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo, että kaikki direktiivin 2002/47 tulkintaan liittyvät epäselvyydet on selvitettävä, ennen kuin asia mahdollisesti saatetaan Satversmes tiesan (perustuslakituomioistuin, Latvia) käsiteltäväksi.

16. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin huomauttaa tässä yhteydessä, että kansallisessa rahoitusvakuuslainsäädännössä säädetään rahoitusvakuuden antajan ehdottomasta etusijasta muihin velkojiin nähden myös tilanteessa, jossa ovat kyseessä etuoikeutetut saatavat, kuten valtion tai työntekijöiden saatavat. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii, voidaanko tällainen ehdoton etusija perustella direktiivin 2002/47 tavoitteilla.

17. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii tässä yhteydessä, sovelletaanko direktiiviä 2002/47 sellaiseen käyttötiliin liittyvään vakuuteen, jota ei käytetä direktiivissä 98/26/EY[6] tarkoitetuissa arvopaperien selvitysjärjestelmissä. Lisäksi se on epävarma direktiivin 2002/47 3 ja 8 artiklan tulkinnasta ja pohtii, onko rahoitusvakuuksien ehdoton etusija kaikkiin muihin vakuuksiin, erityisesti kiinnelainan kaltaisiin rekisteriin kirjattuihin vakuuksiin nähden kyseisen direktiivin tavoitteen mukainen.

6 — Selvityksen lopullisuudesta maksujärjestelmissä ja arvopaperien selvitysjärjestelmissä 19.5.1998 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EYVL 1998, L 166, s. 45).

Ennakkoratkaisukysymykset ja oikeudenkäynti unionin tuomioistuimessa

18. Tässä tilanteessa Augstākā tiesa on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Onko rahoitusvakuuden täytäntöönpanoa koskevia direktiivin 2002/47 4 artiklan säännöksiä tulkittava siten, kun otetaan huomioon saman direktiivin johdanto-osan ensimmäinen ja neljäs perustelukappale, että niitä voidaan soveltaa yksinomaan tileihin, joita käytetään arvopaperiselvityksiin niitä koskevissa selvittämisjärjestelmissä, vai siten, että niitä voidaan soveltaa myös mihin tahansa pankissa avattuun tiliin, mukaan lukien käyttötili, jota ei käytetä arvopaperiliiketoimien selvittämiseen?

2) Onko direktiivin 2002/47 [3 ja 8] artiklan säännöksiä tulkittava siten, kun huomioon otetaan saman direktiivin johdanto-osan kolmas ja viides perustelukappale, että direktiivin tarkoituksena on taata luottolaitoksille niiden asiakkaiden maksukyvyttömyystilanteissa erityisen suotuisa etusijakohtelu suhteessa kyseisten asiakkaiden muihin velkojiin – kuten palkkavaateita esittävät työntekijät ja verovaateita esittävä valtio – ja sellaisiin vakuusvelkojiin, joiden saataville on annettu rekisteriin kirjattu julkisesti luotettava vakuus?

3) Onko direktiivin 2002/47 1 artiklan 2 kohdan e alakohta ymmärrettävä säännökseksi, jolla toteutetaan vähimmäistason yhdenmukaistaminen, vai säännökseksi, jolla toteutetaan kattava yhdenmukaistaminen, eli onko sitä toisin sanoen tulkittava siten, että sen mukaan jäsenvaltiot voivat saattaa kyseisen säännöksen koskemaan oikeussubjekteja, jotka on nimenomaisesti suljettu direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle?

4) Onko direktiivin 2002/47 1 artiklan 2 kohdan e alakohta välittömästi sovellettava säännös?

5) Jos direktiivin 2002/47 tarkoitus ja soveltamisala ovat sellaisen kansallisen lain, jonka antaminen perusteltiin muodollisesti direktiivin täytäntöönpanovelvollisuudella, tarkoitusta ja soveltamisalaa suppeammat, voidaanko kyseisen direktiivin tulkinnan perusteella todeta pätemättömäksi pääasiassa kyseessä olevan kaltainen kansallisen oikeuden mukaista panttioikeuteen perustuvaa rahoitusvakuutta koskeva sopimusehto?”

19. Ennakkoratkaisupyyntö, joka on päivätty 11.3.2015, saapui unionin tuomioistuimen kirjaamoon 1.4.2015. Kirjallisia huomautuksia ovat esittäneet pääasian vastaaja, Latvian, Espanjan ja Yhdistyneen kuningaskunnan hallitukset sekä Euroopan komissio.

20. Kyseiset asianosaiset ja muut osapuolet sekä pääasian kantaja osallistuivat myös 11.5.2016 pidettyyn istuntoon.

Asian tarkastelu

Ensimmäinen ennakkoratkaisukysymys

Alustavat toteamukset

21. Ensimmäisellä kysymyksellään ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee lähinnä, tarkoitetaanko direktiivissä 2002/47 vakuutta, joka on annettu käyttötilille talletettujen varojen muodossa ja kattaa kaikki pankin saatavat tilinhaltijalta, jos kyseistä tiliä ei ole tarkoitettu käytettäväksi direktiivissä 98/26 tarkoitetuissa maksujärjestelmissä eikä arvopaperien selvitysjärjestelmissä.

22. Vaikka ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin viittaa direktiivin 2002/47 4 artiklaan, esitetyn kysymyksen sanamuodosta käy ilmi, että se pyrkii selvittämään yleisluonteisemmin, kuuluuko tällainen vakuus kyseisen direktiivin soveltamisalaan.

23. Kysymys edellyttää direktiivin 2002/47 1 ja 2 artiklan säännösten tulkintaa, sillä kyseisissä säännöksissä määritetään direktiivin soveltamisala ja määritellään olennaiset käsitteet.

24. Tässä yhteydessä on tutkittava yhtäältä, onko direktiivin 2002/47 1 artiklan 4 kohdan a alakohtaa ja 2 artiklan 1 kohdan d ja f alakohtaa tulkittava siten, että niissä tarkoitetaan pääasiassa kyseessä olevan kaltaista vakuutta, jolla ei ole yhteyttä direktiivissä 98/26 tarkoitettuihin maksujärjestelmiin eikä arvopaperien selvitysjärjestelmiin.

25. Toisaalta on täsmennettävä direktiivin 2002/47 2 artiklan 2 kohdassa säädettyjä rahoitusvakuuden antamisen edellytyksiä, jotta ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pystyy selvittämään, onko kyseinen vakuus annettu näiden edellytysten mukaisesti ja voiko se näin ollen kuulua kyseisen direktiivin mukaisen säännöstön soveltamisalaan.

26. On huomautettava, että vaikka kyseisiä direktiivin 2002/47 säännöksiä ei mainita ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen esittämissä kysymyksissä, unionin tuomioistuin on varannut itselleen nimenomaisesti oikeuden laajentaa ennakkoratkaisukysymysten ulottuvuutta voidakseen antaa ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle hyödyllisen vastauksen edellyttäen, että esitetyn kysymyksen keskeinen sisältö säilyy muuttumattomana.[7]

27. Tämä edellytys täyttyy nähdäkseni nyt käsiteltävässä asiassa, sillä asiaankuuluvien direktiivin 2002/47 1 ja 2 artiklan säännösten tulkinta on välttämätöntä, jotta ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pystyisi selvittämään, kuuluuko riidanalainen sopimusehto direktiivin säännöstön soveltamisalaan. Lisäksi unionin tuomioistuin on esittänyt kyseisten säännösten tulkinnasta kirjallisen kysymyksen pääasian asianosaisille ja muille osapuolille, jotka ovat siis voineet ilmaista näkemyksensä asiasta asianmukaisesti suullisessa käsittelyssä.

Direktiivin 2002/47 1 artiklan 4 kohdan a alakohdan ja 2 artiklan 1 kohdan d ja f alakohdan tulkinta

28. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen kysymyksiin vastaamiseksi on direktiivin 2002/47 mukaisen säännöstön ulottuvuutta tarkasteltava kahdesta näkökulmasta, vakuuskohteen ja asiaankuuluvien velvoitteiden kannalta.

29. Ensinnäkin vakuuskohteen osalta on todettava, että direktiivin 2002/47 1 artiklan 4 kohdan a alakohdan mukaan direktiivissä tarkoitetun vakuuden tulee muodostua rahoitusvälineistä tai rahasta. Rahan käsite on määritetty direktiivin 2002/47 2 artiklan 1 kohdan d alakohdassa, jonka mukaan rahalla tarkoitetaan tilille maksettua rahaa tai vastaavanlaisia rahasaatavia.[8] Määritelmä on muotoiltu väljästi, ja se käsittää käyttötilille talletetut rahat. Yhdessäkään direktiivin 2002/47 säännöksessä ei myöskään rajata direktiivin soveltamista ainoastaan direktiivissä 98/26 tarkoitettujen maksujärjestelmien ja arvopaperien selvitysjärjestelmien yhteydessä annettuihin vakuuksiin.

30. Vaikka direktiivin 2002/47 johdanto-osan ensimmäisestä ja neljännestä perustelukappaleesta käy ilmi, että kyseisen direktiivin antaminen liittyy direktiivin 98/26 oikeudelliseen asiayhteyteen ja että kokemus on osoittanut olevan hyödyllistä laatia yhteiset säännöt viimeksi mainitussa direktiivissä tarkoitettujen järjestelmien yhteydessä annettaville vakuuksille, yksin tämän perusteella ei voida kuitenkaan päätellä, että direktiivin 2002/47 soveltamisala rajoittuisi kyseisissä järjestelmissä

7 — Ks. erityisesti tuomio 20.3.1997, Phytheron International (C-352/95, EU:C:1997:170, 14 kohta).

8 — Setelit jäävät siis ulkopuolelle. Ks. myös direktiivin 2002/47 johdanto-osan 18 perustelukappale.

annettuihin vakuuksiin. Tällainen päätelmä ei käy ilmi yhdestäkään direktiivin 2002/47 säännöksestä. Lisäksi edellä mainitun neljännen perustelukappaleen mukaan direktiivin 2002/47 mukainen säännöstö täydentää voimassa olevia säädöksiä käsittelemällä muita asiaan liittyviä kysymyksiä ja menemällä kyseisiä säädöksiä pidemmälle.

31. Tämä tulkinta saa vahvistusta valmisteluasiakirjoista, joista käy ilmi, että direktiivin 2002/47 antamiseen johtaneen ehdotuksen taustalla oli näkemys, jonka mukaan direktiivissä 98/26 säädetään kyllä rahoitusliiketoimien yhteydessä annettavista vakuuksista, mutta muita toimenpiteitä tarvitaan, jotta rahoitusvakuuksien tehokasta käyttöä voidaan edistää direktiivissä 98/26 säädettyä pidemmälle.[9] Direktiivin 2002/47 täytäntöönpanoa koskevasta komission arviointikertomuksesta käy niin ikään ilmi, että vaikka direktiivissä 98/26 oli säädetty jo jonkinlaisesta suojasta kyseisessä direktiivissä tarkoitettuun järjestelmään osallistumiseksi annettaville vakuuksille, direktiivin 2002/47 antamisen taustalla oli tarve kattavampaan lähestymistapaan rahoitusvakuuksien tehokkuuden vahvistamiseksi erityisesti rajat ylittävissä liiketoimissa.[10]

32. Toiseksi on todettava, että direktiivin 2002/47 2 artiklan 1 kohdan f alakohdan määritelmän mukaan asiaankuuluvien rahoitusvelvoitteiden käsitteellä tarkoitetaan rahoitusvelvoitteita, jotka edellyttävät rahasuoritusta ja/tai rahoitusvälineen toimittamista ja jotka voivat muodostua kokoaan tai osittain nykyisistä tai tulevista velvoitteista, kolmannen osapuolen velvoitteista tai tiettyyn luokkaan tai lajiin kuuluvista ajoittain syntyvistä velvoitteista.

33. Kyseinen määritelmä käsittää pääasiassa kyseessä olevan tilanteen, jossa vakuus kattaa kaikki vakuuden saajan saatavat vakuuden antajalta. Direktiivin 2002/47 valmisteluasiakirjoista käy nimittäin ilmi, että asiaankuuluvien rahoitusvelvoitteiden käsitteen tulisi kattaa all monies -tyyppinen järjestely, joka ulottaa vakuuden koskemaan kaikkia vakuuden antajan nykyisiä ja tulevia velvoitteita vakuuden saajaa kohtaan.[11] Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus toi lisäksi esille suullisessa käsittelyssä, että tällaisia sopimusehtoja käytetään käytännössä paljon.

34. Huomautan, että direktiiviä 2002/47 koskevan arviointikertomuksen perusteella muutamat jäsenvaltiot ovat rajoittaneet vakuuksien soveltamisalaa joidenkin rahoitusvelvoitteiden osalta sellaisessa tilanteessa, jossa vakuuden antaja ei ole direktiivin 2002/47 1 artiklan 2 kohdan a ja d alakohdassa tarkoitettu henkilö.[12] Tässä yhteydessä kyseisen direktiivin 1 artiklan 3 kohdassa annetaan jäsenvaltioille mahdollisuus saattaa direktiivi kansallisen lainsäädäntönsä osaksi siten, että ne rajaavat yhdenmukaistetun säännöstön sovellettavaksi ainoastaan direktiivin 1 artiklan 2 kohdan a ja d alakohdassa tarkoitettuihin viranomaisiin ja rahoituslaitoksiin. Sillä, että jäsenvaltiot ovat käyttäneet tätä mahdollisuutta, ei ole kuitenkaan merkitystä määritettäessä kyseisen direktiivin soveltamisalaa nyt käsiteltävässä tapauksessa, koska Latvian tasavalta ei ole hyödyntänyt direktiivin 2002/47 1 artiklan 3 kohtaa saattaessaan direktiivin lainsäädäntönsä osaksi.

9 — Ks. ehdotus rahoitusvakuusjärjestelyistä annettavaksi Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi (KOM(2001) 168, 27.3.2001, s. 1). Ks. myös direktiivin 2002/47 saattamisesta Puolan lainsäädännön osaksi Pisuliński, J., "Zabezpieczenia finansowe w systemie prawa cywilnego", *Przegląd Prawa Handlowego* 6/2005, s. 27.

10 — Ks. arviointikertomus rahoitusvakuusjärjestelydirektiivistä (2002/47/EY) (KOM(2006) 833 lopullinen, 20.12.2006, s. 3). Huomautan, ettei direktiivin 2002/47 soveltamisala rajoitu pelkästään rajat ylittäviin liiketoimiin.

11 — Ks. KOM(2001) 168, 27.3.2001, 2 artiklan tarkastelu. Ensimmäisessä säädösehdotuksessaan komissio tutki, millaisia luottoriskejä vakuuksilla oli katettava, ja totesi, että tässä yhteydessä olisi sekä vaikeaa että hyödytöntä yrittää eritellä erilaisia liiketoimia toisistaan. Ks. Euroopan komission asiakirja *Working Document on Collateral: First preliminary draft proposal for a Directive*, 15.6.2000, s. 6, sekä Yeowart, G., "Purpose of the Financial Collateral Directive", teoksessa Yeowart, G. ja Parsons, R., *Yeowart and Parsons on the Law of Financial Collateral*, Edward Elgar Publishing, 2016, s. 19.

12 — Kuten komission laatimasta arviointikertomuksesta käy ilmi, muun muassa Saksan lainsäätäjä on rajannut soveltamisalaan kuuluvien vakuuksien piiriä tapauksissa, joissa vakuuden antaja ei ole rahoituslaitos, niin että siihen kuuluvat vain tiettyjä konkreettisesti määriteltyjä rahoitusvelvoitteita suojaavat vakuudet ja että ulkopuolelle on jätetty muun muassa yrityksille annetut pitkäaikaiset maksuvalmiuslainat (ks. KOM(2006) 833 lopullinen, 20.12.2006, s. 9).

35. Kaiken edellä esitetyn perusteella katson, ettei direktiiviä 2002/47 voida tulkita siten, että siinä tarkoitettaisiin ainoastaan maksujärjestelmien ja arvopaperien selvitysjärjestelmien yhteydessä annettuja vakuuksia. Lisäksi on katsottava, että kuten direktiivin 2002/47 2 artiklan 1 kohdan f alakohdasta käy ilmi, asiaankuuluvat velvoitteet eivät rajoitu pelkästään maksujärjestelmiin ja arvopaperien selvitysjärjestelmiin liittyviin velvoitteisiin vaan voivat kattaa kaikki rahasuoritusta edellyttävät velvoitteet. Käyttötilin hoitamisesta perittävät maksut kuuluvat selvästi kyseiseen velvoitteiden luokkaan.

36. Kaikki käsiteltävässä asiassa huomautuksia esittäneet asianosaiset ja muut osapuolet ovat yksimielisiä tällaisesta direktiivin 2002/47 aineellisen soveltamisalan laajasta tulkinnasta. Komissio toi suullisessa käsittelyssä esille, että tulkinta, jonka mukaan käsite kattaa kaikki rahasuoritusta edellyttävät velvoitteet, on välttämätön direktiivin tehokkaan vaikutuksen varmistamiseksi, kun otetaan huomioon, että rahoitusmarkkinoiden toiminnan kannalta merkityksellisiä velvoitteita on hyvin monenlaisia.

37. Edellä esitetyn perusteella katson, että direktiivin 2002/47 1 artiklan 4 kohdan a alakohtaa ja 2 artiklan 1 kohdan d ja f alakohtaa on tulkittava siten, että niissä tarkoitetaan pääasiassa kyseessä olevan kaltaista vakuutta, joka muodostuu pankkitilille talletetuista varoista ja kattaa kaikki pankin saatavat tilinhaltijalta. Sillä, käytetäänkö kyseistä tiliä direktiivissä 98/26 tarkoitetuissa maksujärjestelmissä ja arvopaperien selvitysjärjestelmissä, ei ole merkitystä.

Direktiivin 2002/47 2 artiklan 2 kohdan tulkinta

38. Direktiivin 2002/47 1 artiklan 5 kohdan mukaan kyseistä direktiiviä sovelletaan rahoitusvakuuteen sitten, kun se on annettu ja tämä voidaan todentaa kirjallisesti.

39. Kyseistä säännöstä on luettava yhdessä direktiivin 2002/47 johdanto-osan kymmenennen perustelukappaleen kanssa, jonka mukaan kyseisessä direktiivissä on taattava tasapaino markkinoiden tehokkuuden sekä järjestelyn osapuolten ja sivullisten turvallisuuden välille; samalla direktiivissä estetään tiettyjen kansallisessa lainsäädännössä säädettyjen edellytysten asettaminen rahoitusvakuusjärjestelyn julkivarmistukselle.[13] Samassa johdanto-osan perustelukappaleessa todetaan, että direktiivissä 2002/47 taataan tällainen tasapaino siten, että sen soveltamisalaan kuuluvat ainoastaan ne rahoitusvakuusjärjestelyt, joissa edellytetään ”jossakin muodossa hallinnan luovuttamista” eli rahoitusvakuuden antamista ja joissa rahoitusvakuuden antaminen voidaan todentaa kirjallisesti.

40. Vakuuden antamista koskeva vaatimus on siis vastapainona sille, että kansallisessa lainsäädännössä säädetyistä muodollisista edellytyksistä poiketaan markkinoiden tehokkuuden vuoksi.[14]

41. Direktiivin 2002/47 2 artiklan 2 kohdan mukaan rahoitusvakuuden antamisen käsitteellä viitataan rahoitusvakuuden toimittamiseen, siirtämiseen, pitämiseen, rekisteröimiseen tai muuten sen osoittamiseen, että rahoitusvakuus on vakuuden saajan tai vakuuden saajan puolesta toimivan henkilön omistuksessa tai hallinnassa.

42. Tämä ”omistuksessa tai hallinnassa” olemisen edellytys on keskeinen selvitettäessä, kuuluuko tietty vakuusjärjestely direktiivin 2002/47 soveltamisalaan. Vakuusjärjestely voidaan luokitella direktiivissä 2002/47 tarkoitetuksi rahoitusvakuusjärjestelyksi ainoastaan, jos vakuus on annettu siten, että se on vakuuden saajan omistuksessa tai hallinnassa.

13 — Ks. direktiivin 2002/47 3 artikla.

14 — Ks. Parsons, R., ”’Possession’ or ’Control’ test to be satisfied when creating a security financial collateral arrangement”, teoksessa Yeowart, G. ja Parsons, R., *Yeowart and Parsons on the Law of Financial Collateral*, Edward Elgar Publishing 2016, s. 168.

43. Toisin kuin omistusoikeuden siirtävissä rahoitusvakuusjärjestelyissä, joissa – takaisinostosopimuksia lukuun ottamatta – vakuudeksi annettujen rahoitusvälineiden tai rahan täysi omistusoikeus siirtyy vakuuden saajalle, jotta varmistetaan asiaankuuluvien rahoitusvelvoitteiden suorittaminen,[15] omistuksessa tai hallinnassa olemisen tulkinta rahan tai rahoitusvälineiden yhteydessä on kuitenkin ongelmallista. Jotkut oikeusoppineet ovat todenneet, että tämä on todennäköisesti kaikkein kiistanalaisin seikka direktiivin 2002/47 mukaisessa rahoitusvakuussäännöstössä.[16]

44. Yhdistyneen kuningaskunnan hallituksen ja komission huomautuksista käy ilmi, että kyseisten vaatimusten soveltaminen on aiheuttanut käytännön hankaluuksia, jotka näkyvät erityisesti Yhdistyneen kuningaskunnan tuomioistuimissa annetuissa kahdessa tuomiossa, joissa tulkittiin muun muassa direktiivin 2002/47 2 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua hallinnan käsitettä.

45. Tuomiossa Gray[17] oli kyseessä pankkitilille talletetun rahan muodossa annettu vakuus, ja asiassa kiisteltiin siitä, täyttyykö hallintaa koskeva edellytys, kun vakuuden saajan hoitamalle tilille talletettujen varojen nostamista ei ollut estetty. Yhdistyneen kuningaskunnan tuomioistuin totesi, että vakuuden antamisen lähtökohtana on oletus, jonka mukaan vakuuden saaja voi estää vakuuden antajaa käyttämästä vakuutta. Lisäksi vakuuden saajalla on oltava vakuuskohteen ”lainmukainen” hallintaoikeus, eikä tähän riitä pelkkä vakuuden hallinnointi tai käytännön hoitaminen. Kyseiset edellytykset eivät täyttyneet tuossa tapauksessa, sillä vakuuden antaja pystyi nostamaan tilille talletettuja varoja rajoituksetta.

46. Direktiivin 2002/47 2 artiklan 2 kohdan tulkintaa koskeva ongelma nousi esille myös tuomiossa Lehman Brothers International (Europe).[18] Yhdistyneen kuningaskunnan tuomioistuin huomautti, että tuomiota Gray oli arvosteltu siitä, että ”lainmukaista” hallintaoikeutta koskevan vaatimuksen tiukka soveltaminen voisi jättää direktiivin 2002/47 säännöstön soveltamisalan ulkopuolelle erinäisiä sopimuksia, joita käytetään käytännössä ja jotka on laadittu siinä tarkoituksessa, että ne sisältyisivät kyseisen säännöstön soveltamisalaan. Jälkimmäisessä tuomiossa käydään läpi kyseinen arvostelu ja vahvistetaan olennaisilta osin tuomiossa Gray omaksuttu kanta, joka koskee ”lainmukaisen hallintaoikeuden” edellytystä, toteamalla, ettei pelkkä vakuuskohteen hallinnointi riitä täyttämään direktiivin 2002/47 2 artiklan 2 kohdassa säädettyä edellytystä, etenkin jos vakuuden antajalla on oikeus käyttää kyseisiä varoja rajoituksetta.

47. Komissio huomauttaa pääasiassa, että rahoitusvakuuden antaminen edellyttää, että vakuuden saajalla on vakuuskohteen ”lainmukainen hallintaoikeus” eli se pystyy estämään vakuuden antajaa käyttämästä sitä. Komission mukaan olisi vastoin tätä edellytystä antaa vakuuden antajalle oikeus nostaa vakuuskohteena olevalle tilille talletettuja rahoja vapaasti. Komissio täsmensi suullisessa käsittelyssä asettuvansa näin ollen olennaisilta osin samalle kannalle kuin Yhdistyneen kuningaskunnan tuomioistuimet edellä mainituissa tuomioissa.

48. Nähdäkseni ne näkökohdat, joiden perusteella Yhdistyneen kuningaskunnan tuomioistuimet eivät asettuneet sille kannalle, että pelkkä vakuuskohteen hallinnointi riittää, ovat merkityksellisiä direktiivin 2002/47 2 artiklan 2 kohdan tulkinnan kannalta myös nyt käsiteltävässä asiassa.

15 — Ks. direktiivin 2002/47 2 artiklan 1 kohdan b alakohta.

16 — Ks. em. teos Parsons, R., s. 167.

17 — Gray ym. v. G-T-P Group Limited: Re F2G Realisations Limited (in liquidation) [2010] EWHC 1772 (Ch), 60–62 kohta.

18 — Lehman Brothers International (Europe) (In Administration) [2012] EWHC 2997 (Ch), 119–126 ja 131–137 kohta.

49. Kuten Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus ja komissio aiheellisesti toteavat, direktiivin 2002/47 2 artiklan 2 kohdan mukainen vaatimus, jonka mukaan vakuuden on oltava vakuuden saajan omistuksessa tai hallinnassa,[19] menettäisi tehokkaan vaikutuksensa kokonaan, jos sen tulkittaisiin täyttyvän myös tilanteessa, jossa vakuuden antaja voi jatkaa vakuuden käyttöä vapaasti.

50. Huomautan, että direktiivin 2002/47 2 artiklan 2 kohdan toisessa virkkeessä vahvistetaan, että vakuuden antaja voi korvata vakuuden toisella tai ottaa takaisin sen ylijäämän. Tämän perusteella voidaan päätellä vastaavasti, että jos vakuuden antajalle myönnetään laajemmat oikeudet, ei vakuuden antamista koskeva vaatimus täyty.

51. Näin ollen katson, että kun kyseessä on tilille talletetun rahan muodossa annettu vakuus, vakuuden saajan omistuksessa tai hallinnassa oleminen edellyttää välttämättä, että vakuuskohteena oleva tili on käytännössä vakuuden saajan hoidettavana ja että vakuuden saajalla on lisäksi oikeus estää vakuuden antajaa nostamasta tililtä rahaa siltä osin kuin estäminen on tarpeen asiaankuuluvien velvoitteiden suojaamiseksi.

52. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen olisi siis tutkittava nyt käsiteltävässä asiassa, sisältyykö pääasian asianosaisten välillä tehtyyn tilinavaussopimukseen sopimusehto, jonka mukaan Swedbankilla on tällainen oikeus rajoittaa kyseiselle tilille talletettujen varojen nostamista. Suullisessa käsittelyssä pääasian asianosaiset olivat yhtä mieltä siitä, ettei riidanalaiseen sopimukseen sisälly sopimusehtoa, jonka nojalla pankki voisi rajoittaa varojen nostamista tai jonka mukaan tilillä on pidettävä jokin tietty rahamäärä, sanotun kuitenkaan rajoittamatta edellä mainitun seikan tutkimista, joka on yksin ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tehtävä. Jos asia osoittautuu olevan tosiasiassa näin, on todettava, ettei riidanalaista vakuutta voida pitää direktiivin 2002/47 vaatimusten mukaisesti annettuna, eikä siihen näin ollen sovelleta kyseisen direktiivin säännöksiä.

53. Edellä esitetyn perusteella katson, että direktiivin 2002/47 2 artiklan 2 kohtaa on tulkittava siten, että rahoitusvakuuden antaminen pankkitilille talletetun rahan muodossa edellyttää, että sopimukseen sisältyy ehto, jonka mukaan vakuuden saajalla on oikeus rajoittaa tilille talletettujen varojen käyttöä siltä osin kuin se on välttämätöntä asiaankuuluvien velvoitteiden suojaamiseksi.

Toinen ennakkoratkaisukysymys

54. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee lähinnä, onko direktiiviä 2002/47 ja erityisesti sen 3 ja 8 artiklaa tulkittava siten, että niissä taataan vakuuden saajalle oikeus realisoida kaikki rahoitusvakuudet vakuuden antajaa koskevan likvidaatiomenettelyn tai sitä koskevien tervehdyttämistoimenpiteiden aloittamisesta tai jatkamisesta riippumatta. Se korostaa, että tällainen rahoitusvakuuden saajalle annettu etusija voi vaikuttaa maksukyvyttömyysmenettelyssä sovelletun velallisten tasavertaisuuden periaatteen (paritas creditorum) vastaiselta.

55. Huomautan, että vaikka ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin viittaa direktiivin 2002/47 3 ja 8 artiklaan, esitetty kysymys liittyy pikemminkin kyseisen direktiivin 4 artiklaan, joka koskee erityisesti rahoitusvakuuden realisoinnin edellytyksiä. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen kysymys koskee mahdollisuutta rajoittaa vakuuden saajan oikeutta saada saatavansa täytettyä vakuuden antajan maksukyvyttömyystilanteessa. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan tällaisten implisiittisten rajoitusten puuttuessa direktiivillä 2002/47 perustettu järjestelmä voi vaikuttaa kyseenalaiselta edellä mainitun velkojien tasavertaisuuden periaatteen kannalta.

19 — Vaikka tällä seikalla ei ole merkitystä nyt käsiteltävän asian asiayhteydessä, huomautan, että Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus ja komissio ovat asettuneet toisistaan poikkeaville kannoille näiden kahden käsitteen välisen yhteyden suhteen. Komission mukaan ”omistus tai hallinta” muodostaa yhden ainoan edellytyksen, kun taas Yhdistyneen kuningaskunnan hallituksen esille ottamassa oikeuskäytännössä sekä Englannin oikeutta koskevassa oikeuskirjallisuudessa nähdään kyseessä olevan kaksi vaihtoehtoista edellytystä. Ks. myös em. teos Parsons, R., s. 185.

56. Huomautan, että direktiivin 2002/47 4 artiklasta, kun sitä luetaan yhdessä saman direktiivin johdanto-osan kolmannen, viidennen ja kymmenennen perustelukappaleen kanssa, käy ilmi, että yksi direktiivin mukaisen säännöstön tavoitteista on suojata rahoitusvakuudet erinäisten jäsenvaltioiden maksukyvyttömyyslainsäädännön säännösten soveltamiselta.[20] Tässä yhteydessä direktiivin 2002/47 4 artiklan 1 kohdassa säädetään vakuuden saajan oikeudesta realisoida kaikki panttioikeuteen perustuvassa rahoitusvakuusjärjestelyssä annetut rahoitusvakuudet. Kyseisen artiklan 4 ja 5 kohdassa suojataan tätä oikeutta kansallisen oikeuden maksukyvyttömyyssäännösten vaikutuksilta. Yhtäältä 4 kohdassa annetaan mahdollisuus vakuuden nopeaan realisointiin vakuuden antajan velvoitteiden erääntyessä, jolloin kyseisen kohdan a–d alakohdassa lueteltuja velvollisuuksia ei sovelleta. Toisaalta 5 kohdassa jäsenvaltiot velvoitetaan varmistamaan, että rahoitusvakuusjärjestely voi tulla voimaan vakuuden antajaa tai vakuuden saajaa koskevan likvidaatiomenettelyn tai sitä koskevien tervehdyttämistoimenpiteiden aloittamisesta tai jatkamisesta riippumatta.

57. Näitä säännöksiä ei nähdäkseni voida tulkita siten, ettei vakuuden saaja voisi realisoida vakuutta vakuuden antajan maksukyvyttömyystilanteessa sen vuoksi, ettei muiden velkojien oikeuksia vaarannettaisi. Säännöksillä pyritään päinvastoin estämään kansalliseen oikeuteen sisältyvissä maksukyvyttömyyssäännöksissä säädettyjen rajoitusten soveltaminen rahoitusvakuuksiin.

58. Tätä seikkaa ei mielestäni voida kyseenalaistaa pääasian kantajan ja Latvian hallituksen väitteellä, jolla ne viittaavat etuoikeusasemassa olevien velkojien – kuten valtio, työntekijät tai rekisteriin merkitty vakuuden haltija – tilanteeseen.

59. Kuten komissio huomauttaa, kysymys velkojien maksunsaantijärjestyksestä maksukyvyttömyysmenettelyssä ei nouse esille direktiivillä 2002/47 perustetun järjestelmän yhteydessä, sillä direktiivillä pyritään ainoastaan varmistamaan vakuuden realisointioikeus kaikissa realisointiin johtavissa tilanteissa. Tällaista ratkaisua voidaan perustella tarpeella vahvistaa rahoitusvakuusjärjestelyihin liittyvää oikeusvarmuutta sekä varmistaa niiden tehokkuus.[21]

60. Direktiivi 2002/47 sisältää siis säännöksiä, joiden avulla voidaan säilyttää tasapaino markkinoiden tehokkuuteen ja oikeusvarmuuteen liittyvien näkökohtien välillä.

61. Ensinnäkin henkilöllisestä soveltamisalasta on todettava, että direktiivin 2002/47 1 artiklan 3 kohdassa annetaan jäsenvaltioille mahdollisuus jättää direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle järjestelyt, joissa jompikumpi osapuolista ei ole viranomainen, julkisen sektorin elin, valvottu rahoituslaitos tai direktiivin 98/26 mukainen keskusvastapuoli, selvitysosapuoli tai selvitysyhteisö.[22]

62. Toiseksi on todettava, että direktiivin 2002/47 säännöstöä sovelletaan ainoastaan vakuuksiin, jotka on annettu sen 2 artiklan 2 kohdassa tarkoitetulla tavalla, mikä edellyttää vakuuden antajalta vakuuden hallinnan luovuttamista jossakin muodossa. Direktiivin 2002/47 säännöstöä sovelletaan siis ainoastaan silloin, jos vakuus on vakuuden saajan omistuksessa tai hallinnassa direktiivissä tarkoitetulla tavalla.[23]

20 — Ks. myös KOM(2001) 168, 27.3.2001, 5 artiklan tarkastelu.

21 — Direktiivi 2002/47 on tältä osin osa laajempaa järjestelmää, unionin maksukyvyttömyyslainsäädäntöä, johon sisältyvät direktiivin johdanto-osan neljännessä perustelukappaleessa luetellut säädökset.

22 — Kuten direktiiviä 2002/47 koskevasta arviointikertomuksesta käy ilmi, käytännössä ainoastaan Itävallan tasavalta on päättänyt soveltaa tätä poikkeusta täysimääräisesti ja viisi muuta jäsenvaltiota (Tšekin tasavalta, Saksan liittotasavalta, Ranskan tasavalta, Slovenian tasavalta ja Ruotsin kuningaskunta) soveltavat sitä osittain. Ks. KOM(2006) 833 lopullinen, 20.12.2006, s. 9.

23 — Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 40 ja 41 kohta.

63. Kolmanneksi on todettava, että direktiivin 2002/47 8 artiklassa rajoitetaan kansallisen oikeuden maksukyvyttömyysäännösten soveltamista vakuuksiin, jotka on annettu ennen maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamista mutta joita koskee niin kutsuttu ”nollatuntisääntö”, jonka perusteella tällaisella menettelyllä on taannehtiva vaikutus (1 ja 3 kohta), sekä poikkeustapauksessa vakuuksiin, jotka on annettu maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamisen jälkeen, jos vakuuden saaja osoittaa toimineensa vilpittömässä mielessä (2 kohta). [24]

64. Direktiivin 2002/47 säännöstö ei kata vakuuksia, jotka on annettu maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamisen jälkeen, sanotun rajoittamatta edellä mainitussa 8 artiklassa tarkoitettuja tilanteita.

65. Tämä seikka vastaa nähdäkseni ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen ja Latvian hallituksen ilmaisemaan huoleen siitä, että rahoitusvakuuksien erityiskohtelu voisi vaarantaa kiinnelainojen velkojien suojan. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tuo esille, että jos maksukyvyttömälle kuuluvan omaisuuden myynnistä saadut rahat talletetaan rahoitusvakuuteen liittyvälle pankkitilille, kyseisen vakuuden saaja voisi käyttää kyseisiä varoja saataviensa täyttämiseen. Huoli on nähdäkseni aiheeton, sillä maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamisen jälkeen annetut vakuudet eivät kuulu direktiivin 2002/47 säännöstön soveltamisalaan.

66. Pääasian osalta on todettava, kuten Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus huomautti suullisessa käsittelyssä, ettei direktiiviä 2002/47 sovelleta tilanteessa, jossa vakuuden muodostavat varat ovat tulleet pankkitilille maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamisen jälkeen.

67. Vaikka tämä seikka ei käy selvästi ilmi ennakkoratkaisupyynnöstä, pääasian asianosaiset ovat tuoneet johdonmukaisesti esille suullisessa käsittelyssä, että Swedbankin Izdevniecība Stilusin käyttötililtä nostamat varat oli talletettu kyseiselle tilille vasta maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamisen jälkeen. Jos ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa tapahtumien aikajärjestyksen olleen tällainen, sen on pääteltävä, ettei riidanalaista vakuutta annettu ennen menettelyn aloittamista eikä vakuus näin ollen kuulu direktiivin 2002/47 säännösten soveltamisalaan.

68. Katson näin ollen, että direktiivin 2002/47 4 artiklan 1, 4 ja 5 kohtaa on tulkittava siten, että vakuuden saajalla on oikeus realisoida kaikki panttioikeuteen perustuvassa rahoitusvakuusjärjestelyssä annetut rahoitusvakuudet vakuuden antajaa koskevan likvidaatiomenettelyn tai sitä koskevien tervehdyttämistoimenpiteiden aloittamisesta tai jatkamisesta riippumatta. Kyseinen oikeus koskee ennen tällaisen menettelyn aloittamista annettua vakuutta, sanotun kuitenkaan rajoittamatta direktiivin 8 artiklan säännösten soveltamista.

Kolmas ja neljäs ennakkoratkaisukysymys

69. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tuo esille, että Latvian rahoitusvakuuslakia sovelletaan luonnollisiin henkilöihin, vaikka luonnolliset henkilöt on suljettu nimenomaisesti direktiivin 2002/47 henkilöllisen soveltamisalan ulkopuolelle direktiivin 1 artiklan 2 kohdan e alakohdassa. Se tiedustelee näin ollen kolmannella ja neljännellä ennakkoratkaisukysymyksellään, onko tällainen henkilöllisen soveltamisalan laajentaminen sopusoinnussa direktiivin 2002/47 kyseisen säännöksen kanssa ja, jos on, onko kyseinen säännös välittömästi sovellettava. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin myöntää, että nämä kysymykset ovat pääasian yhteydessä luonteeltaan hypoteettisia, mutta pitää niitä tärkeinä mahdollisen rahoitusvakuuslain perustuslain mukaisuuden valvonnan kannalta.

70. Huomautan, että on riidatonta, ettei pääasiaan liity luonnollisia henkilöitä ja että näin ollen kysymykset, jotka koskevat mahdollisuutta ulottaa direktiivin 2002/47 mukainen säännöstö koskemaan luonnollisia henkilöitä, ovat hypoteettisia.

24 — Ks. KOM(2001) 168, 27.3.2001, 9 artiklan tarkastelu.

71. Näissä olosuhteissa näiden kysymysten hypoteettinen luonne pääasian yhteydessä ei muutu, vaikka samat kysymykset voisivat nousta esille myöhemmin, jos Satversmes tiesa (perustuslakituomioistuin) tutkisi rahoitusvakuuslain perustuslain mukaisuutta. Ennakkoratkaisupyynnön esittämisen perusteena ei nimittäin voi olla neuvoa-antavien lausuntojen saaminen yleisluonteisista tai hypoteettisista kysymyksistä vaan perusteena on oltava riita-asian todelliseen ratkaisemiseen erottamattomasti liittyvä tarve.[25] Jos ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on saatettava perustuslain mukaisuutta koskeva kysymys Satversmes tiesan käsiteltäväksi, viimeksi mainittu tuomioistuin voi pyytää unionin tuomioistuimelta ennakkoratkaisua, jos se pitää tätä tarpeellisena.

72. Näin ollen kolmas ja neljäs ennakkoratkaisukysymys on jätettävä tutkimatta.

Viides ennakkoratkaisukysymys

73. Viidennellä ennakkoratkaisukysymyksellään ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pyrkii selvittämään, mitä seurauksia riidanalaisen sopimusehdon pätevyyden kannalta olisi siitä, että direktiivin 2002/47 soveltamisala osoittautuisi kansallisen lainsäädännön soveltamisalaa kapeammaksi.

74. Huomautan, ettei ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin täsmennä tarkemmin tämän kysymyksen merkityksellisyyttä eikä sen yhteyttä muihin ennakkoratkaisukysymyksiin. Kysymyksen sanamuodosta voidaan kuitenkin päätellä, että sillä pyritään selvittämään direktiivin 2002/47 vaikutusta pääasiaan siinä tapauksessa, että unionin tuomioistuin vastaisi ensimmäiseen ennakkoratkaisukysymykseen siten, että direktiivin soveltamisala koskee vain maksujärjestelmiin ja arvopaperien selvitysjärjestelmiin liittyviä vakuuksia.

75. Jos unionin tuomioistuin nimittäin vastaa ensimmäiseen ennakkoratkaisukysymykseen siten, ettei riidanalainen sopimusehto kuulu direktiivin 2002/47 soveltamisalaan, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin joutuisi selvittämään, mitä seurauksia kyseisen direktiivin ja kansallisen lain soveltamisalojen välisellä erolla on kyseisen sopimusehdon pätevyyden kannalta.

76. Ensimmäiseen ennakkoratkaisukysymykseen esittämästäni ratkaisuehdotuksesta käy kuitenkin ilmi, ettei direktiivin 2002/47 soveltamisalan pidä katsoa rajoittuvan ainoastaan maksujärjestelmiin ja arvopaperien selvitysjärjestelmiin liittyviin vakuuksiin. Näin ollen katson, ettei käsiteltävään kysymykseen ole tarpeen vastata.

Ratkaisuehdotus

77. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että unionin tuomioistuin vastaa Augstākā tiesan ennakkoratkaisukysymyksiin seuraavaa:

1) Rahoitusvakuusjärjestelyistä 6.6.2002 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2002/47/EY 1 artiklan 4 kohdan a alakohtaa ja 2 artiklan 1 kohdan d ja f alakohtaa on tulkittava siten, että niissä tarkoitetaan pääasiassa kyseessä olevan kaltaista vakuutta, joka muodostuu pankkitilille talletetuista varoista ja kattaa kaikki pankin saatavat tilinhaltijalta. Sillä seikalla, käytetäänkö kyseistä tiliä selvityksen lopullisuudesta maksujärjestelmissä ja arvopaperien selvitysjärjestelmissä 19.5.1998 annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä 98/26/EY tarkoitetuissa maksujärjestelmissä ja arvopaperien selvitysjärjestelmissä, ei ole merkitystä.

25 — Ks. erityisesti tuomio 27.2.2014, Pohotovosť (C-470/12, EU:C:2014:101, 29 kohta).

Direktiivin 2002/47 2 artiklan 2 kohtaa on tulkittava siten, että rahoitusvakuuden antaminen pankkitilille talletetun rahan muodossa edellyttää, että sopimukseen sisältyy ehto, jonka mukaan vakuuden saajalla on oikeus rajoittaa tilille talletettujen varojen käyttöä siltä osin kuin se on välttämätöntä asiaankuuluvien velvoitteiden suojaamiseksi.

2) Direktiivin 2002/47 4 artiklan 1, 4 ja 5 kohtaa on tulkittava siten, että vakuuden saajalla on oikeus realisoida kaikki panttioikeuteen perustuvassa rahoitusvakuusjärjestelyssä annetut rahoitusvakuudet vakuuden antajaa koskevan likvidaatiomenettelyn tai sitä koskevien tervehdyttämistoimenpiteiden aloittamisesta tai jatkamisesta riippumatta. Kyseinen oikeus koskee ennen tällaisen menettelyn aloittamista annettua vakuutta, sanotun kuitenkaan rajoittamatta direktiivin 8 artiklan säännösten soveltamista.